

**ŽELIMO SI
VEČ MLADIH
GLEDALCEV!**

STR. 3

**»Geste v
Somboteli
tramvaj pa
gaušča?«**

STR. 4

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 11. oktobra 2012 ☀ Leto XXII, št. 41

50 let truda knjižničarjev za dvig bralne kulture narodnosti

Davnega leta 1962 sta za takratne čase pogumna knjižničarja *Miklós Takács* in *Nikica Brušen* navezala stike med obema območnima knjižnicama v Sombotelu in Murski Soboti. Ob 50. obletnici plodnega sodelovanja, ki je preko izmenjave knjig najbolj koristilo obema narodnostima ob meji, se je zato v letih 2011/2012 odvijalo več jubilejnih dogodkov.

Po lanskem obojestranskem srečanju v Murski Soboti so na začetku oktobra v monoštrskem gledališču priredili 4. Strokovno posvetovanje železnožupanijskih in pomurskih knjižničarjev, ki so ga povezali tudi z XVIII. Knjižničarskim dnevom Železne županije. Tako je v središču Porabja več kot sto udeležencev z obeh strani meje pozdravil podpredsednik Skupščine Železne županije *Ferenc Marton*, ki je poudaril pomen knjig v elektronski dobi in vzgajanja bralskih generacij. Svojo bojazen za prihodnost knjig je izrazil tudi predsednik Zveze Slovencev na Madžarskem *Jože Hirnök*, župan mesta Monošter *Gábor Huszár* pa je pozval vse rodove k spoštovanju pisnega izročila. Oba sedanja direktorja območnih knjižnic sta spregovorila o minulih 50. letih, *dr. Márta Toldi Pallósi* iz Knjižnice Dániel Berzsényi je poudarila, da ni šlo le za sodelovanje obeh ustanov, temveč tudi za zalaganje obeh manjšin s kakovostnim čtivom v materinščini. Direktor Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobotla *Jože Vugrinec* pa je napovedal svoj skorajšnji odhod s položaja in izrazil željo za nadaljevanje sodelovanja ter

Direktorica Knjižnice Dániel Berzsényi v Szombathelyu dr. Márta Toldi Pallósi in direktor Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobotla Jože Vugrinec

Del občinstva na posvetovanju, ki je potekalo v monoštrski gledališki dvorani

ustanovitev slovenske knjižnice v Porabju.

Po krajši točki Ljudskih pevck ZSM iz Monoštra so se pričela predavanja na porabsko tematično. Predsednik Zveze Jože Hirnök je predstavil delovanje krovne organizacije, direktorica dr. Márta Toldi Pallósi pa je prezentirala izsledke izvedene ankete v porabskih knjižnicah. Le-ta je pokazala, da se v Porabju zavedajo obstoja narodnostnih zbirk, vendar knjige le redko izposojajo. Najbolj priljubljena je otroška literatura, od manjšinskih medijev pa Porabci najbolj spremljajo časopis *Porabje*. Gostiteljica, direktorica Knjižnice Ferenc Móra v Monoštru *Piroska Molnár*, je porabske knjižnice predstavila s pomočjo slikovnega gradiva, medtem ko je namestnica direktorice iz Sombotela Éva Nagy spregovorila o digitalnem dokumentu o Avgustu Pavlu. Sledili sta dve predavanji na temo elektronskih medijev: novinarka *Nikoletta Vajda Nagy* je ponazorila delovanje projekta Mura-Raba TV, medtem ko je novinar *Dušan Mukič* orisal vlogo radijskih in televizijskih oddaj pri ohranjanju narodnostne identitete. Predavanja so se zaključila z referatom psihologinje *Beáta Nagy* o pomenu ritualov in običajev pri krepitvi pripadnosti k skupnosti, na koncu pa so najboljšim mladim piscem pri natečaju »Želel bi sanjati dvojezično« izročili priznanja.

Kakovostno prireditev bi lahko označili z izjavo enega od predavateljev: »Doma smo v Železni županiji, v Monošteru pa prav tako prihajamo domov.«

SSK organiziral I. konferenco slovenskih novinarjev

Problematika in izzivi slovenskega novinarstva po svetu

27. in 28. oktobra je Svetovni slovenski kongres v Ljubljani organiziral I. konferenco slovenskih novinarjev iz sveta in Slovenije, ki je potekala v prostorih Radia Slovenija pod častnim pokroviteljstvom predsednika Vlade RS Janeza Janše.

»Glavni namen srečanja slovenskih novinarjev iz zamejstva, sveta in Slovenije je poglobitev stikov in poznanstva ter vzpodbuditev sodelovanja med slovenskimi rojaki iz sveta s kolegi v domovini,« je v pozdravnem nagovoru dejal

gostitelj, predsednik Svetovnega slovenskega kongresa dr. Boris Pleskovič. Dodal je, da poleg tega želijo predstaviti veliko raznolikost in morda podobne izkušnje v novinarski stroki med Slovenci, ki delujejo v domovini, zamejstvu in po svetu.

Zbrane je nagovorila tudi ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Ljudmila Novak. »Zelo me veseli, da je Svetovni slovenski kongres organiziral to konferenco, kajti vedno znova ugotavljam, kako malo jaz sama vem o življenju in delu Slovencev zunaj meja matične domovine, čeprav se že dobre pol leta intenzivno ukvarjam s tem področjem in sem že prej o tem nekaj vedela,« je povedala ministrica, ki je bila tudi gostiteljica večernega sprejema.

Minister za izobraževanje, znanost, kulturo in šport dr. Žiga Turk, je ob tem, da je pozdravil idejo SSK, da

organizira strokovna srečanja, izpostavil, da poteka prva konferenca novinarjev iz sveta in Slovenije »v času, ki do medijev in novinarstva ni zelo prijazen. Globaliza-

Udeležence je med drugimi pozdravila ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Ljudmila Novak

cija je namreč vnesla vrsto sprememb v medijski prostor in na novo izoblikovala novinarski poklic. Dostop državljanov do informacij se je v zadnjih dveh desetletjih zelo spremenil.

Zbrane novinarje in interese so nagovorili tudi generalni direktor RTV Slovenija mag. Marko Fili, v.d. generalnega direktorja direktorata za medije na Min. za izobraževanje, znanost, kulturo in šport Miro Petek in član Komisije DZ za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu Jožef Horvat.

Sledili sta dve zanimivi uvodni predavanji. Novinarica Darka Zvonar Predan je na podlagi tudi lastnih izkušenj, ko jo je »splet okolščin za štiri leta postavil v Trst«, ugotavljala, da so njeni – ne ravno neizobraženi – znanci zelo malo vedeli o zamejski stvarnosti. »Seveda je matična država najbolj odgovorna za krepitev svojih vezi z rojaki zunaj

njenih meja. S Slovenijo in Slovenci pa je tako, da smo se celo v dobrih časih še najraje ukvarjali sami se seboj, z drugimi, vključno z zamejstvom, pa le toliko, koliko je določeni politični opciji to bilo v interesu in koliko so nas k temu prisilile zunanje okoliščine,« je ugotavljala novinarica Darka Zvonar Predan.

Novinar, profesor in senator ter poslanec v Evropskem parlamentu Mitja Volčič je govoril o tem, predvsem na podlagi lastnih, zelo bogatih izkušenj, ali še sploh obstaja novinarska svoboda v primežu politike in kapitala.

Nadaljnji program konference je bil razdeljen v štiri panele, in sicer: Izzivi modernizacije medijskega sveta skozi oči slovenskih novinarjev in slovenskih novinarjev po svetu; Problematika in izzivi slovenskega novinarstva po svetu; Odmevnost zamejske in zdomske problematike v matičnih medijih; Pričevanja slovenskih novinarjev, ki so se uveljavili v tujih medijih.

Podpisana sem sodelovala v drugem tematskem sklopu, skupaj z nekaterimi zamejci in novinarji iz Kanade, Argentine in Avstralije, in sem po kratki predstavitvi porabskih medijev (časopis Porabje, Radio Monošter, Slovenski utrinki, oddaja Vpogled na Gotthárd TV) izpostavila predvsem problem jezika ali drugače rečeno, kdo nas bo bral, gledal in poslušal čez dvajset ali trideset let.

»Največji problem in obnem izziv manjšinskih medijev v Porabju je nedvomno to, kako ohraniti jezik, če mlada generacija ne govori več narečja, knjižnega jezika se pa ni naučila v zadostni meri. In kaj potem, ko starejših in takih,

ki še znajo porabščino, ne bo več? Večina občinstva, in sicer srednja in starejša generacija, zna le porabsko narečje. V šoli otroci ne dosežejo primerne ravni znanja slovenskega jezika, da bi določen prispevek razumeli v celoti

Časopisu Porabje (tudi radiu Monošter in dvema televizijskima oddajama) je sicer v dvajsetletnem obdobju svojega izhajanja – tudi po zaslugi izbranega jezikovnega koncepta – do neke

Referenti panela Problematika in izzivi slovenskega novinarstva po svetu

mere uspelo okrepiti zavest o vrednosti in vitalnosti porabskega slovenskega narečja. Toda le pri starejši in srednji generaciji. Postavlja se torej vprašanje, kaj narediti, da ne bi (popolnoma) izgubili mlade generacije in otrok. Ali bo moral časopis v tretjem desetletju svojega izhajanja spremeniti izbrani jezikovni koncept in se posluževati tudi večinskega madžarskega jezika, da bi posredoval mladim vsebine o njihovi narodni pripadnosti in vrednotah, jih navdušil za (skupni) slovenski kulturni prostor? In kako naj to naredi? Na papirju in s tem krči prostor tistim, ki so navezani na tradicionalno obliko in jezik časopisa? Ali na spletu? Mladi naj bi posredovali svoja videnja svojim vrstnikom? To so vprašanja, s katerimi se sre-

čujemo verjetno vsi uredniki in sodelavci slovenskih medijev na obrobju slovenskega etničnega ozemlja.«

I. konferenca slovenskih novinarjev je spet pokazala, kako različne so manjšinske stvarnosti tudi na medijskem področju v zamejstvu in po svetu. Nekateri se spopadajo z izzivi najnovejših spletnih medijev (portal Slomedia.it), drugi z bolj tradicionalnimi oblikami (časopisje, radijske in televizijske oddaje), so pa

tudi taki, ki zaradi zakonov države, v kateri živijo, imajo v enourni oddaji le deset minut v slovenskem jeziku (radijska oddaja v Argentini). Vsi pa se zavedajo, da imajo mediji manjšin ob tem, da posredujejo novice, informacije in komentarje, tudi dodatno, mogoče še bolj pomembno vlogo: »novinarji namreč prinašajo materni jezik v družine,« kot je to povedal Bojan Brezigar, vodja urada za stike z javnostmi pri slovenskem Ministrstvu za izobraževanje, znanost, kulturo in šport.

I. konferenca slovenskih novinarjev je bila dobra izkušnja, da smo podrobneje spoznali prizadevanja drug drugega in seveda navezali tudi osebne stike.

Marijana Sukič
Foto: Metod Perme

ŽELIMO SI VEČ MLADIH GLEDALCEV!

Pred dvajsetimi leti, natančno 10. oktobra 1992, so medijsko podobo slovenske manjšine na Madžarskem spremenili in popestrili *Slovenski utrinki*, prva samostojna dvojezična

Odgovorna urednica Slovenskih utrinkov Iboyla Dončec s predsednikom Jožetom Hirnčkom po kongresu Zveze Slovencev na Madžarskem

narodnostna oddaja na I. programu državne televizije, dolga 25 minut in dvakrat mesečno. Leto prej je začelo izhajati *Porabje*, leta 2000 se je oglasila samostojna slovenska radijska postaja iz Monoštra. Tako je bil sklenjen krog informiranja narodnosti in o narodnosti, in hkrati, upajmo, za zmeraj pretrgana politična naveza skupnih medijev v slovenskem, hrvaškem in srbskem jeziku, kot so bile *Narodne novine-Ljudski list*, TV oddaje *Naš ekran* ali slovenske oddaje madžarskega radia iz Győra, kar se je zgodilo po razpadu Demokratične zveze južnih Slovanov in s samostojno narodnostno organiziranostjo Slovencev. Pri nastajanju TV oddaje *Slovenski utrinki* je bilo enako kot prej pri radijskem programu in potlej pri časopisu *Porabje*: med slovenskimi izobraženci ni bilo niti enega novinarja, zato so se dela lotili za ta poklic vsaj približno tako usposobljeni ljudje. To dejstvo omenja tudi prva in vseskozi urednica *Slovenskih utrinkov*, Iboyla Dončec, sicer predavateljica na slovenski katedri v Sombotelu.

Slovenec je bila ponujena enaka možnost kakor Hrvatom in Srbom, in sicer tedenske TV oddaje. »Na oddačo ločitev za dvotedenske oddaje je vplivalo tudi, da smo

Slovinci na Madžarskem maloštevilna skupnost. Res je, da živimo raztreseno po celi Madžarski, vendar ob Porabju v večjem številu le v Sombotelu, Budimpešti in Mosonmagyaróváru,« pravi urednica oddaj. Koncept so zastavili in ohranili podobno, kakor ga ima, denimo *Porabje*: zajemajo narodnostni utrip med Slovenci na Madžarskem, najpogosteje v Porabju, vključujejo čezmejno sodelovanje med Porabjem in Prekmurjem, občasno objavljajo tudi samostojne reportaže iz Slovenije. Nekaj časa je bila novinarka tudi Andreja Kovač, zdaj strokovna sodelavka na slovenskem generalnem konzulatu v Monoštru, sedaj je ob urednici še novinar Dušan Mukič, ki je diplomiral na slovenistiki ljubljanske filozofske fakultete. Prva leta so občasno v Slovenskih utrinkih sodelovali tudi sodelavci TV Slovenija, »vendar smo bili mnenja, če je to narodnostna oddaja, potem naj v pretežni meri nastaja med nami,« meni Iboyla Dončec. Poleg informiranja *Slovenski utrinki* prispevajo pomemben del k ohranjanju porab-

skega narečja in k uveljavljanju knjižnega jezika. Ker so oddaje podnaslovljene, so dostopne tudi večinskemu narodu. »Prepričana sem, da smo v dvajsetih letih prispevali k temu, da so Madžari bolje spoznali Porabje, življenje in vsakdanji utrip tukajšnjih ljudi. Gledalci so se seznanili s prizadevanji in prodobitvami maloštevilne narodnosti, približali smo jim Slovenijo in enako velja tudi za tamkajšnje gledalce,« poudarja Vijolica Dončec. Na vprašanje, zakaj posega nje čez mejo, v Prekmurje, v Slovenijo, urednica odgovarja: »Od vsega začetka smo iskali teme tudi čez mejo, zlasti take, ki so kakorkoli povezane s Porabskimi Slovenci, z madžarsko zgodovino. Spremljamo dogodke, ki nas povezujejo z matično državo, tako na kulturnem, gospodarskem in političnem področju. Prispevki o nekaterih znamenitostih Slovenije so prispevali k pestrosti naše oddaje in menim, da so na ta način naši madžarski gledalci spoznali delček zanimivosti sosednje države.« *Slovenski utrinki* so na sporedu ob četrtek ob 12.30 na I. programu madžarske televizije, ponovitev je ob petkih ob šesti uri zjutraj na TV Duna. Oddajo lahko gledalci spremljajo po celi Madžarski in tudi na svetovnem spletu. Že več kot desetletje oddajo predvaja tudi TV Slovenija na I. programu in na regionalnem programu iz Maribora.

Odgovorna urednica je tudi avtorica dokumentarnih filmov, ki so bili večinoma posneti za oddajo *Együtt*, ki so jo na TV ukinili, niso pa je nadomestili z drugo. Naslovi teh dokumentarnih, pretežno v madžarskem jeziku pripravljenih filmov, običajno dolgih 25 minut: 1996: Verica-Ritkarovci – v neposredni bližini slovenske meje; 1998:

Slovinci v vasi Tarany; 2000: Naravne vrednote slovenskega Porabja; 2000: Zvesti sin dveh narodov – dr. Avgust Pavel; 2001: Nova slovensko-madžarska železnica; 2001: Dva naroda – dve narodnosti; 2001: Borovo gostüvanje v Porabju; 2002: Skupna usoda v dolini reke Rabe; 2002:

Novinar Slovenskih utrinkov Dušan Mukič na Brezju (l. 2008)

Dr. Mirko Lenarčič; 2003: Dediščina minulega sveta – narodnostne hiše v železnižupanijskem skanzenu; 2003: Sveti Martin v Panoniji; 2008: Po poteh Janeza Aquile; 2008: Brez meja: tromeja na zahodnem delu Madžarske nekoč in danes; 2009: Narava v harmoniji: arhitektura Slovenskega Porabja in Őrséga, in 2012: Lončarstvo v Porabju. Nekaj dokumentarnih filmov, denimo o gornjeseniškem mešanem pevskem zboru Avgust Pavel, je pripravila tudi And-

reja Kovač.

O načrtih odgovorna urednica pravi, da si bodo prizadevali, da bo imela oddaja še naprej pomembno vlogo pri ohranjanju porabskega narečja in pri učenju knjižnega slovenskega jezika. Predstaviti želijo čimveč ljudi, ki znajo pripovedovati o življenju, navadah in tegobah Porabcev. »Naša naloga je, da pritegnemo še več gledalcev, zlasti mladih, katerim moramo ponuditi nove vsebine.« Čeprav o tem odgovorna urednica ne govori pogosto, je potrebno omeniti, da pripravljanje *Slovenskih utrinkov* in dokumentarnih filmov oziroma oddaj spremljajo ali so spremljale

resne finančne težave, ko ni bilo denarja za dve izvirni 25-minutni oddaji mesečno in so morali ob nekaj aktualnih prispevkih polovico oddaje zapolniti z arhivskim materialom. Za zdaj so te zadeve urejene in 9. novembra bodo 20-letnico počastili skupaj s slovensko katedro z okroglo mizo *Narodnostni TV programi in njihova vloga pri pouku maternega jezika*. Čestitke in dobre želje tudi iz uredništva Porabja!

ERNEST RUŽIČ

Gda pa gde si leko poglednete Slovenske utrinke?

- Na **madžarski** televiziji: vsakšni drugi četrtek na kanalu **m1**, ponovitev v petek na **Duna**.
- Naslednja oddaja bau:**
 - 11. oktobra, v četrtek - 12:25 - m1
 - 12. oktobra, v petek - 6:35 - Duna
- Na **slovenski** televiziji: keden dni kasneje, v četrtek na **SLO1**, v soboto na **SLO2**.
- Naslednja oddaja bau:**
 - 18. oktobra, v četrtek - ok. 14:20 - SLO1
 - 20. oktobra, v soboto - ok. 10:30 - SLO2

OD SLOVENIJE...

Državni zbor sprejel sklep o ustanovitvi slabe banke

Državni zbor je le z glasovi koalicijskih poslancev sprejel zakon o ukrepih za krepitev stabilnosti bank. V SD so mu nasprotovali, poslanci PS pa pri obravnavi niso sodelovali. Na podlagi zakona se bo ustanovila posebna družba, na katero se bo preneslo slabe bančne terjatve. Zanje bo država izdala do štiri milijarde evrov jamstev. S tem ko bo Družba za upravljanje terjatev bank odvzela bankam slabe terjatve, bodo slednje očistile svoje bilance in bodo lahko začele s kreditiranjem gospodarstva, so poslanci koalicijskih strank pritrjevali predlogu vlade. Za sprejem zakona je glasovalo 47 navzočih na seji, devet jih je bilo proti.

Policisti tudi po stavki pišejo manj kazni

Slovenski policisti v zadnjem času napišejo veliko manj kazni za prometne prekrške kot v prejšnjih letih. Policisti pravijo, da je med drugim to stvar njihove motivacije in da so pred tem svarili. "Od prvega junija, ko je prenehala stavka, pa do danes je število ukrepov po prometu, tam kjer gre za lastno dejavnost policistov, to pa so recimo prav prometni prekrški, padlo za več kot 50 odstotkov," je pojasnil notranji minister Vinko Gorenak. Junija, julija in avgusta letos je bilo zaznanih kršitev cestnoprometnih predpisov nekaj več kot 62.000, leta 2007 v istem obdobju 120.000. Tak padec se je zgodil v času še strožje zakonodaje glede prometnih prekrškov, kar bi sicer lahko bil tudi eden izmed razlogov za manj kršitev. Res je tudi, da je bilo v tem obdobju tudi nekoliko manj prometnih nesreč, a za od 10 do 20 odstotkov. Na generalni policijski upravi so potrdili, da so posamezne policijske uprave na manj zaznanih kršitev opozorili in da je ukrepov v zadnjem času že več. V Sindikatu policistov Slovenije opozarjajo, da bi se ob morebitnem nadaljnjem varčevanju posledično zaradi padca motivacije policistov lahko poslabšala tudi stopnja varnosti državljanov.

Prauška Sakalovčanov v Ljubljano

29. septembra je sakalovska slovenska samouprava organizirala prauško v Ljubljano. Zazranka rano kauli šeste vöre je prišo po nas autobus iz Slovenije, za paut nam je nej trbelo plačati, ka go je samouprava vöpláčala. Smo se napautili, na Gorenjom Seniki smo eštje goravzeli našoga župnika Tibora Tótha. Eštje je kmično bilau, ka so eštje po pauti posvejtke svejtli. Malo je dež ronijo, dapa gda smo Maribor tanjali, je že sunce sijalo. Sprvoga je vsikši malo kaj drejmo, dapa gda je vsikši k sebi prišo, te smo za-

Sakalovčani v srci Ljubljane

čnili odičani raužni vejnec moliti, pa za vsikšo deseto Zdrava Marijo smo spejvali eno kitico pesmi Marija pomagaj nam dnešnji čas. Gda smo skončali, je bus stano, ka smo se že dolgo vozili pa smo potrejni bili malo počitka.

Deset vöra je bila gda smo v Ljubljano prišli. Eno vöra časa smo eštje meli, ka se je sveta meša v 11. vöri začnila v cerkvi na Prešernovom trgi. Tisti cajt je vsikši išo, kama je sto. Nej daleč od te cerkve je ljubljansko senje (tržnica), tam se je vse dobilo kúpiti, ka je koma srce želejlo. Malo smo kauli poglednili, dapa vidli smo, ka je dragoča, ka je nej za naše lajštre. Edna vöra je brž odletejla pa smo šli v cerkev. Naš župnik so že tam bili pa Elizabeta Petreš tó. Brž smo vküp zoštimali, ka bomo

pri sveti meši popejvali. Edna druga skupina je tó bila, prišli so iz Malajzije. Oni so englišti molili pa spejvali. Dapa mešo je vodo naš gospaud župnik, en tau slovenstji, drugo pa vogrstji. Cerkev je preveč lejpa, na prejdnom oltari je slika o Marijinom oznanjenji, gda ji angel Gabriel oznani, ka de rodila Jezusa, dapa devica ostane.

Gda smo vö iz cerkvi prišli, je že pau ena bila. Šli smo na obed, ka je že vsikši lačen bijo. Dober obed smo dobili, mesno župo, dvauje mesau (purino

pa svinjsko), solato si je pa vsakši sam leko vzejo, telko kelko je sto. Naslejdne pa smo dobili slačino pa kavo. Pri obedi smo se midili dve vöre.

Po obedu smo šli na ljubljanski grad (vár), dapa nej pejški, liki s turističnim vlakcom (kisvonnat), steri nas je za tri eure odpelo tagor pa po nas tó prišo. Na gradi je ranč zdavanje bilau, mladoženca sta tam bila, sneja v lejpom bejlom gvanti. Šli smo tagor na teraso po zasükani stumbaj, naléki je leko tagor prišo človek. S tistoga mesta je cejlo Ljubljano leko vido, trno lejpa panorama se je odprla pred nami. Gda smo se vönagledali, je že cajt kaul lek prišo, ka je v 15.40 prišo po nas naš voznik pa nas je nazaj dola z brgá pelo. Skauz tavö pa nazaj so naši člani tak spejvali slovenske naute, ka

Razstava ob jubileju lendavske likovne kolonije

Galerija-Muzej Lendava je v razstavnem prostoru tamkajšnjega gradu odprla razstavo z naslovom 40 let mednarodne likovne kolonije Lendava, ki bo na ogled do 12. januarja 2013. Del obsežne razstave iz bogate zbirke likovnih kolonij, v okviru katerih je od leta 1973 okrog 170 umetnikov ustvarilo več kot 700 likovnih del, bo na ogled tudi v avli lendavske gledališke in koncertne dvorane.

Mednarodna likovna kolonija Lendava, ki je prehodila pot od slikarstva do ustvarjanja kiparskih del v kamnu, vključevala

pa je tudi druge načine likovnega ustvarjanja, je namenjena uveljavljenim, akademsko izobraženim likovnim umetnikom, vključuje pa tudi mlade, obetavne ustvarjalce. Pomemben izziv je bil začetek odlivanja v bron leta 2005, ko je lendavska galerija kupila svojo lastno livarno in tako postala ena redkih likovnih kolonij v Evropi, na kateri ustvarjajo v tej zahtevni tehniki.

Po besedah lendavskega župana Antona Balažka, ki je razstavo tudi odprl, so vsi letošnji jubileji, med katerimi je tudi 820. obletnica prve pisne omembe mesta Lendava, priložnost, da se spregovori o umetnosti v ožjem in širšem pomenu besede. »Poslanstvo lendavske likovne kolonije vidim predvsem v tem, da je odigrala pomembno vlogo v tem našem prostoru. Postala je dober kulturni, in tudi turistični produkt, pred katerim je še lepa prihodnost,« je poudaril Anton Balažek.

Silva Eöry

nas je lüstvo vse gledalo pa se smejal. Gda smo nazaj dola z brgá prišli, te smo edno vöro tam langnivali, ka je naš šofer nej ta po nas prišo, kama smo se zguncali. Mogli smo titi kakšni kilometer pejški, ka je za sterejše nej leko bilau.

Domau po pauti smo se staveli na Trojanaj, kúpili smo si fanke, potistim pa v Celji. Vöra je bila vejdrík že frtau devet, gda smo od tam odšli. Vse je lepu bilau pa veselo, sploy pa za mladino. Gda smo Maribor tanjali, smo eštje Baugi hvalo dali za lejpi den. Joška Čuk je z igricev igro, ka nam je volo davo, naj ne zaspimo.

Naslejdne se zahvalim vsakšomi, ki se je trüdo za nas, ka smo meli slejdnjo soboto v septembra tak lejpo pa veselo. Najbole predsednici slovenske samouprave Ireni Fasching, potem mladim, Valiki Rogan pa Aniti Vajda, ka sta pomagale, če smo kaj nej razmeli. Pa nej nazadnje župniki Tibori Tóthi, ka so si vzeli telko cajta pa so z nami šli. Tak mislim, ka njim je nej žau, ka so te den aldüvali za svoje vernike. Hvala vsejm, ki smo vküper bili. Najbole pa B.D.Mariji, ka je sobota njeni den.

Emma Sukič

Foto: Tibor Tóth

Priznanje za učne pripomočke

Ministrstvo za človeške vire, Center za šolstvo in izobraževanje pri Skansu v Szentendreju ter Zveza podeželskih muzejev so tudi letos objavili razpis za kvalitetne muzejskopedagoške delavnice in publikacije (Nívódíj). Madžarski partner slovensko-madžarskega projekta Doživetje prostora se

nošolski otroci lahko spoznajo kulturno dediščino Madžarov in Slovencev v Železni županiji ter Slovencev in Madžarov v Pomurju po šestih temah: Muzeji in muzejski predmeti, Ljudsko stavbarstvo, Ljudska prehrana, Ljudska noša, Ljudska glasba, Ljudske otroške igre.

Platnica delovnega zvezka

je s skupaj sestavljenimi učnimi pripomočki prijavil na razpis. Nagrade in priznanja so 1. oktobra podelili v kraljevem dvorcu cesarice Sisi v kraju Gödöllő. Od 25 prijavljenih so bili nagrajeni štirje, štirje pa so dobili priznanje. Od osmih izbranih deluje šest muzejev v Budimpešti, dva

v učnih pripomočkih so vsa besedila in navodila v dveh knjižnih jezikih (slovenskem in madžarskem), izrazi za posamezne izbrane predmete pa so zapisani še v dveh narečjih, porabsko-slovenskem in hetiško-madžarskem. *Z reševanjem nalog in preko raznih iger se otroci lahko učijo*

S klikom na zvočnik se sliši izgovarjava

sta bila s podeželja. *Madžarsko državno priznanje (elismerő oklevél) so dobili tudi učni pripomočki projekta Doživetje prostora: delovni zvezek, igra Spomin na drugačen način in interaktivna zgoščenka.*

V vseh treh so predstavljeni partnerski muzeji (Muzej Avgusta Pavla v Monoštru, Pomurski muzej Murska Sobota in Galerija-Muzej Lendava) in izbrani predmeti teh muzejev v slovenskem in madžarskem jeziku. Osnov-

nove izraze v svoji materinščini in jezik sosednjega naroda. Na interaktivni zgoščenki so tudi zvočni posnetki izgovarjave.

Učne pripomočke so pripravili sodelavci partnerskih muzejev: Tamara Andrejek, Jelka Pšajd, Zoltán Kepe, Sándor Horváth in Marija Kozar-Mukič. Od državnega priznanja pa bo za avtorje večje priznanje učencev in učiteljev, ki bodo izdelke uporabljali na muzejskopedagoških delavnicah partnerskih muzejev.

Marija Kozar

Prva obletnica svetlobnega križa v Sakalovcih

Septembra 2010 se je rodila ideja, da mora stati v Sakalovcih svetlobni križ v čast Jezusu. Sanje nekaterih mladih ljudi so se uresničile 23. septembra lanskega leta, ko so križ postavili in ga je 24.

ali modro rožo izpovedali z enim stavkom, kaj jim pomeni ta križ. Slovesnost se je nadaljevala z molitvijo, ki jo sicer nekateri vsak dan, okrog 12 žensk pa vsako nedeljo, molijo pri tem križu,

Sveto mašo je daroval sombotelski škof András Veres

septembra 2011 blagoslovil dekan Otto Varga. Letos so sakalovski verniki imeli čast, da so lahko obeležili in praznovali prvo obletnico svetlobnega križa skupaj z gospodom škofom Andrásom Veresem iz Sombotela, in so se v okviru škofovske maše lahko zahvalili Bogu za prvo obletnico križa. Slovesnosti sta se udeležila tudi generalni konzul RS v Monoštru Dušan Snój in Ferenc Marton, podpredsednik skupščine Železne županije.

Križ so postavili s sredstvi od dobička cerkvenega plesa in s pomočjo sponzorjev. Seveda kot lansko leto, tudi sedaj so se organizatorji zahvalili in so prosili Boga, naj tako domačim kot sponzorjem tisočkrat povrne njihovo pomoč.

Po sveti maši je gospod škof blagoslovil spominsko ploščo ob prvi obletnici. Ploščo so Sakalovčani dobili od kamnoseka, gospoda Csabe Kolárja, in tudi preko časopisa se mu lepo zahvaljujemo za njegovo darilo.

Potem so otroci - od največjih do najmanjših - z belo

naj jih križ še naprej varuje, naj s svojo svetlobo prežene temo iz src ljudi, naj prižge med ljudmi iskro medsebojne ljubezni, razumevanja, druženja ter medsebojne pomoči.

Rada bi se v imenu organizatorjev zahvalila kantorju dr. Gáborju Sebestyénu in cerkvenemu zboru z Gornjega Senika za njihovo lepo petje med mašo, vsem domačim, posebej Feriju Šömeneku, za njihovo pomoč pri postavljanju šotora, Jožiju Illésu pa Attili Korpiču za pomoč pri ozvočitvi, in vsem, ki so nam na kakršenkoli način pomagali. Posebej se zahvaljujemo ženskam, ki so nam pekle pogache in pecivo ter delavcem restavracije Lipa za okusen agape.

Za konec bi še samo citirala misel sv. Avguština:

»Isten az Ó Fiát nem csak útjelzőül állította, hanem Ó maga az Út. Így biztosan haladhatunk.«

»Gospod Bog svojega Sina ni postavil le za kažipot, temveč On sam je Pot. Tako lahko varno napredujemo.«

Valerija Rogan
foto: T. Tóth

... DO MADŽARSKE

Zakonska prepoved delovanja igralnih avtomatov

Madžarska vlada je na izredni seji sprejela sklep, ki predlaga parlamentu, da spremeni zakon o igrah na srečo in prepove delovanje igralnih avtomatov. Torej bo lanskemu petkratnemu povišanju davkov za delovanje igralnih avtomatov, zaradi katerega je upadlo število operativnih avtomatov s 25 na le 4,5 tisoč, sledil zakon, ki bo le-te prepovedoval povsod, razen v treh kazinojih. Državni sekretar János Lázár trdi, da so igralni avtomati uničili življenja tisočih družin, izpad davčnih prihodkov (okrog 20-30 milijard forintov) pa bo Madžarska, po njegovih besedah, nadomestila z regulacijo na internetu temelječih iger na srečo. Drugi razlog za prepoved igralnih avtomatov po hitrem postopku je, da se je v zvezi delovanjem zainteresiranih v tej panogi pojavil sum, da ogrožajo državno varnost. Zaradi tega je bila sklicana tudi komisija parlamenta za državno varnost.

Zveza lastnikov iger na srečo je ogorčena nad potezo vlade in meni, da je s tem korakom vlada ogrozila 12000 podjetij in delovna mesta kakih 40 tisoč ljudi.

Spreminjanje imen ulic

Parlamentarna poslanca FIDESZ-a in krščanskih demokratov Mária Wittner in Bence Stágel sta v parlamentu prejšnji teden predstavila predlog zakona o spremembi imen ulic, povezanih z osebami diktatur, predvsem s komunistično diktaturo. Po uradni utemeljitvi je vse močnejši pritisk s strani prebivalstva in tudi medijev, naj se spremenijo imena ulic oz. raznih inštitucij in družbenih organizacij, ki so poimenovane po osebah iz časa republike svetov oz. komunistične diktature. Kdo naj bi bile te osebe, ni še prav natančno določeno, iz seznama naštetih pa lahko sklepamo, za kakšen krog ljudi bo šlo. Recimo preimenovane bodo vse ulice in inštitucije, ki nosijo ime Marxa, Engelsa ali Lenina, podobna usoda čaka med Madžari Bélo Kuna, Endreja Ságvárijia itd.

»Geste v Somboteli tramvaj pa gaušča?«

Sombotelski Slovenci majó šegau svoje programe v top-
lom cajti držati vanej v Škan-
zeni pri Slovenskoj iži. Letos
pa je djenau deseti jubilej

Sombotela v Andovce, drügo
leto pa naaupek.)

Andovčange so nej s prazni-
mi rokami prišli. V veukoj
košari so prinesli eden falat

»Prinesli smo Vam Mali-Mali Triglav«

od tistoga, gda so té ram na
nauvo zozidali v Muzejskoj
vesi. Gda so ga blagoslavlali
pa prejkdavali, so držali 2.
Državno srečanje Slovincov
na Madžarskom, na šteroga
so v Somboteu prišli Andov-
čange tó. Te se je začnilo bo-
gato sodelovanje med malov

svojoga Maloga Triglava, tak
ka majó od zdaj naprej svoj
»Mini Triglav« sombotelski
Slovenci tó. (Pa kamen je
rejsan s slovenskoga Trigla-
va!) Za svojo dobro palinko
pa so Andovčanom domanji
ponidili fajne tople klobase,
pa je vsikši daubo spominsko

Štera stvarina je nimo odišla?

vesnicov pa glavnim varašom
Železne županije, eške bole
djenau povóđano med Slo-
vincami, šteri tam živejo.
Tak so se nej davnik v Som-
boteu že šestič pripelali s
predsednikom *Karčinom*
Holecom členi Porabskoga
turističnoga in kulturnoga
drüštva Andovci, ka bi en le-
pi den vküper preživeli s Slo-
vincami v Somboteli. (Dvej
drüštvi mata tak šegau, ka
edno leto se pela eden bus s

karto o Slovenskoj iži v Skan-
zeni tó.

Na etaj srečanaj domanji
vsikdar nika pokažejo gos-
tom. Leta 2004 so z njimi na-
pravili eden veuki špancer po
Somboteli (grob Avgusta Pav-
la, salezijanska cerkev, stolni-
ca pa Glavni trg). Leta 2006
so si vküper vseli na mali cug
pa se špilali na veukom vara-
škom igrišči »Kalandváros« pa
edno špilo z oreji. Leto 2008
je tó bole športno bilau, vej so

se padaške po ogledi v Muzej-
skoj vesi napautili na »veuko
mlako« (Csónakázó tó) pa se
pelali s čanaklinami pa vodé-
nimi piciklinami. Küjanje pa
špilanje (staro
vogrsko špilo
»méta«) je tó
nej falilo. 2010
je bilau leto
karnevala. Če
rejsan Andov-
čange večkrat
pridejo v Som-
boteu, na kar-
nevali so eške
nej vsi bili. Radi
so bili, ka so si
leko poglednili
povorko (felvo-
nulás).

Letos so si do-
bri poznanci pá
obečali športni
dén, depa pred tistim je bila
na redej oprvin kultura. Do-
manji so goste odpelali v (ve-
nak) najbolje zanimivi muzej
v Somboteli, v muzej Smidt.
Vse predmete (tárgyak) je
privatno vküppaubro som-
botelski padar *dr. Lajos*
Smidt. Najde se leko vse: stare
sable, pükše pa zastale; gvanti,
vöre pa omari; knige, stari
papéri pa rimski penezge; pa-
darske škeri, glaži pa fotonge.
Vodička *Nóra Varga* je gos-
tom lepau nutpokazala cejlo
razstavo, eške je tau dopistila,
ka je eden mladi Andovčan
leko probo lejpi stari vogrski
svetešnji gvant (díszmagyar).
Slovenci z najmenjše porab-
ske vesi pa so se najbolje ra-
düvali tramvaji (villamos) na
dvoriški muzeja, šteri je v 70-i
lejtaj eške pelo po Somboteli.
Andovčange so eške gor na-
njega splezdili tó.

Gda Slovenci z županijskoga
centra odpotüjejo v Andovce,
je gvüšno, ka ji uni v gauščo
tó pelajo. Depa v Somboteli
tó gestejo gaušče, zatok so se
zbrani Slovenci napautili k
učnoj pauti pri Gozdarskom
centri István Saághy. Tü se
leko mlajši (malo menši pa
malo vekši) dosta navčijo o

razni drejvaj pa o stvarinaj,
štère živejo po lesaj (eške nji-
ne stopaje v snegej ali blati
leko prepoznajo). Depa med
drejvami najdemo informa-

djenau na pén spadniti. Tü
so gnauk edni, gnauk drügi
gvinili. Na konci pa je trbölo
s potačkanjom obrauča za-
vaditi pén. Končni rezultat

Na te tramvaj bi leko cejlo ves spakivali

cije o ftičaj pa o tejm, kak se
meri lejs po mejteraj ranč
tak.

Po dobrom obódi so Andov-
čane v Škanzeni že čakali
eške drügi členi sombotelsko-
ga drüštva. Gda so se vsi malo
zdenili, so se začnile stare
paverske špile. Na tranki sta

je grato 3:1 za Andovce, tak
ka so si uni glavno nagrado
zaslüzili. (Samo na tüuma:
pri sombotelskoj ekipi so trgé
takši špilarge bili od 5, šteri so
iz Andovec prišli v Somboteu.
Sombotelčange so upraviče-
no brodili na »bundo«.)
Večer se je končo s prijá-

Obrauč se potačka prauti péni...

mogli dvej ekipi z rokav
potačkati eden obrauč kauli
péna pa nazaj. Edna ekipa so
bili Andovci (s špilari z drügi
vesnic), drüga ekipa pa Som-
boteu (s špilari, ka so se v
Andovci narodili). Zaman so
se Sombotelčarge trüdili, so
Porabci v etoj igri baukši bili.
Po tejm so vsi zamaj lüčali že-
lezni obrauč tak, ka je mogo

telskim drüženjom. Stari
poznanci so se pogučavali,
zmejs pa se je nad Muzejsko
ves pomalek spistila kmica.
Sombotelčange so obečali,
ka drügo leto, če do eške meli
moči, se uni pripelajo v An-
dovce, ka bi gordržali staro
šego med najmenjšov vesni-
cov pa najvejšim varašom.

-dm-

PRIPOVEJSTI VESELOGA FUDAŠA

Skur niške je nej vedo, kak se zové. Vsikši pa ga je pozno. Skur niške je nej vedo, kelko je star. Vsikši je samo vedo, ka je na toum svejti. Skur niške je nej sejdo, gda je svoje fude raznok potegno. Skur niške je nej vedo, kak dolgo že igra. Niške pa je nej sneni grato, gda je začno pripovejdati svoje prpovejsti. Leko, ka so se za istino zgodile, leko pa, ka nej. Depa, vsigdar ostanejo prpovejsti veseloga fudaša.

Fude na teveni

»Vi mladi tou ne pounite. Vi ste na té svejt prišli, gda je že vsikši ram emo televizijo. V moji lejtaj pa je ta čüdna kaštüla eške koman začnola ojditi v naše rame. Gledali smo jo, kak bi na mejsec spadnoli. Gnes tak vövidi, kak bi una že bila od inda svejta. Depa, inda svejta je vse ovak bilou,« je emo šegou začnoti pripovejdati veseli fudaš.

Tadale je emo tou šegou tö, ka je gledó ta nikam trno daleč, kak bi v svoja bole mlada lejta vido. Kak bi škeu, ka vsi drugi tö ta gledajo. Aj vidijo, ka un vidi. Zatoga volo, ka so mlajši toga nej mogoči videti, njim je tadale pripovejdo.

»Ja, inda je vse ovak bilou. Pa je tak v tisti indašnji časaj v našo ves televizija tö prišla. Küpo go je krčmar najvejkše krčme v vesi. Gda go je oprvin pokazo, je skur cejla ves prišla. Na, skur cejla. Samo tisti bole stari nej, ka so velki straj meli. Gučali so, ka je tou vrajže delo. Kcuj pa so se križali, kak leko takšen mali človek tam nut spoj živé. Ja, vse takšo so gučali. Depa, zavolo tistoga tevena je vse vküper letelo. Pa ge sam ranč tak biu tam. Ja, ja,« je znouva pogledno ta daleč, brž po tejm pa ednoga pojbiča. »Ka se smedješ, mali?! Ti od toga nika ne vejš. Tvoja

prva rejč je nej mama bila. Tvoja prva rejč je bila televizija. Bole poslušaj, ka boš vedo, kak je tou inda bilou! Tak je vsikši den krčma puna bila. Krčmar je slüžo kak zmejšani. Depa, dun je den za veselico prišo. Sto je igro? Ja, sto? Moja banda. Lüdi je bilou, kak blata po deži. Igrali smo, kak mamó šegou, najboukše, kak vejmo. Igramo prvo nouto. Že doj davlemo sedmo nouto, niške néde plesat. Pa niške je nej nas gledó. Vsikši, rejsan, vsikši je gledó nut v televizijo. Pa je nej bila gor vužgana. Nej, spoj nej. Vej pa, lidge moji, tou ne more biti istina! Prvo rundo smo doj vdarili. Niške spoj nej

vpamet vzeu, če smo spoj igrali. Tou je gé za vsikšoga goslara najvejkša katastrofa. Zatoga volo sam se brž zgučo s krčmarom. Tevena je več nej bilou tam na stenej. Tak nagnouk sam ge sejdo na njem. Pa smo vdarili eno trno veselo nouto. Skur tak je vögledalo, kak bi ge biu na teveni. Na, zdaj so že name gledali. Pa so pomalek plesati tö začnoli. Depa, kak so plesali, so zmejs gledali na škatulo spodkar pod mojo zadnjo. Tou nikšna baja nej bila, samo ka je veselica tadale šla.«

Zdaj je veseli fudaš nej gledó ta nikam daleč. Ednoga za drugim je vsikšoga

mlajšoga v oči pogledno. »Tou si zdaj nut v glavou napišite. Lako, ka gda den pride, ka te tou tadale gučali. Nigdar je nej tak na tom svejti, ka bi se nej kaj vöminilo. Vsikši den kakšna nouva šega naprej pride, stara pa je že preminouča. Depa, kakoli je vsevküper na tom svejti, veselice eške dugo ne preminejo. Za tou ge skrb mam pa tisti, ka za meuv prijdejo.« Že brž za tejm je fude naprej vzeu. Pa je tam v tistom rami napravo takšo malo veselico. Samo aj vsikši vej, ka un za tou tadale rejsan brigo ma.

Miki Roš

Jesenski pohod v Andovce

Šolska komisija Državne slovenske samouprave je 28. septembra organizirala jesenski

ti iz življenja graničarjev, ki so varovali mejo madžarske države. Po zbirki nas je vodil

učenci iz Števanovec, tako nas je bilo okoli 140. Tudi vreme nam je bilo naklonjeno. Sprehajali smo se več kot pol ure. Okoli tričetrt na dvanajst smo prispeli do cilja, do Hiše rokodelstva v Andovcih. Malo smo počivali, potem pa

programe. Najprej je Dušan Mukič igral na kitari in je pel slovenske ljudske pesmi. Tudi mi smo peli z njim, na koncu pa smo plesali. Fantje so igrali nogomet.

Počutili smo se zelo dobro, toda čas je hitro minil in smo

Pri števanovskem muzeju smo naredili skupinsko sliko

pohod v Andovce. Na pohod so šli učenci in učitelji gornjeseniške in števanovske šole. Z avtobusom smo se peljali do Števanovec, kjer so nas že čakali tamkajšnji učenci in učitelji. Ogleдали smo si dvojzično osnovno šolo potem pa šli v Muzej mejnih stražnikov, kjer so razstavljeni predme-

Laci Merkli. Videli smo jedilni in dnevni prostor ter uniforme stražarjev. Na dvorišču pa so tudi vozila in patroljni čoln. Na koncu smo lahko vzeli v roke tudi nekatera orožja. Za fante je bilo to zelo zanimivo.

Ob enajstih smo se napotili proti Andovcem skupaj z

V Andovcih smo zapeli z Dušanom Mukičem

smo dobili kosilo. Po kosilu nam je Karel Holec predstavil Andovce. Povedal je najvažnejše informacije o vasi. Potem smo imeli različne

se odpravili nazaj. Upamo, da bomo imeli v tem šolskem letu še kakšen podoben izlet.

**Učenci 8. razreda,
DOŠ Gornji Senik**

GESENSKI ČAS

Tam v zelenoj šumi,
listje rumeni, doj leti,
se kaže, ka se vroče leto poslavla,
pa hladna gesen pride.

Ali ešče vroče sunce segreva,
tan okoli poudneva,
vgojčno močna rosa se iskri,
pa hladen vöter proti večeri pihlja.

Kaj drügo nemremo čakati,
friško tou leto ta mineva,
toga se niti ne zavemo,
ka pa edno leto starejši gratamo.

Na gesen časa, mamó dosta dela,
vse ka smo celo leto sadili, okopali,
vse, ka je v ograci pa na poli zraslo,
moremo zdaj strani spakivati.

Srečni smo, če je obilen sad
obrodilo
ali sigdar je nej vse na srečo,
pride pozeba, dosta ali malo dežja,
od vremena so naša poula, pa ograc
odvisni,
zato v gesenskon časi se pokaže naš
celoga leta trüd.

Marta SEVER

